

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
FELNŐTTKÉPZÉSI ÉS TÁVOKTATÁSI KÖZPONT

GERÓ PÉTER

AZ ÉLETHELYZETHEZ IGAZÍTOTT TANULÁS

EGYETEMI TANKÖNYV

BUDAPEST
2008

**Az élethelyzethez igazított tanulás
(ZMNE, Budapest, 2008)
egyetemi tankönyv**

Ismertetés

A módszertan fejlesztője, tankönyv-szerző:

GERŐ Péter tanár

Lektorok:

Dr. KOVÁCS Ilma egyetemi magántanár (Corvinus Egyetem, Budapest)

Dr. KRISZTIÁN Béla c. egyetemi tanár (Pécsi Tudományegyetem)

Az angol fordítást NÁBRÁDI Nóra készítette; KISS György fordította az „élethelyzethez igazított tanulás”-t „life-tailored learning”-ként.

Rodin: Gondolkodó című szobrának Lego-változata és az arról készült fénykép Andrew LIPSON alkotása; a képet az alkotó engedélyével használjuk a <http://www.andrewlipson.com/thinker/> oldalról.

A címlap NOVOKRESCSENSZKOV Tamás, a tördelés BALLÁNÉ CZUCKA Gemma munkája.

A tankönyv kiadója:

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

ISBN 978-963-7060-54-0

A projektet befejező oktatási rektorhelyettes:

SIPOSNÉ dr. KECSKEMÉTHY Klára ezredes, egyetemi tanár

A szerző ezúton mond köszönetet a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen 2007-ben lezajlott „Az élethelyzethez igazított tanulás pedagógiai gyakorlata” című oktató-továbbképző tanfolyam kezdeményezőjének, dr. SÁNDOR Vilmos hőr. dandártábornok, nyugalmazott oktatási rektorhelyettesnek; a tanfolyam valamennyi résztvevőjének; valamint azoknak, akik a tananyag és a tankönyv elkészülése során segítséget, biztatást és előrevívő kritikát nyújtó „asztaltársaságot” alkották: HUSZERL József informatikus, MAGYAR Miklós gyakorló andragógus és TENNER György közgazda.

Az élethelyzethez igazított tanulás

- a választható gyakorlati módszertanok egyike, amelynek tárgya a felnőttkori tanulás. Módszerek és előírások sorozata (gyakorlati sorvezető) a tudáselsajátítás, a tudásközvetítés tervezéséhez, szervezéséhez, végrehajtásához, értékeléséhez és szabályozásához. Lépésről lépésre tárgyalja a tanulási folyamatot a tanulási szükséglet felmérésétől és a belépési feltételek teljesülésének mérésétől kezdve a szakanyag létrehozásán, a tananyag moduláris kialakításán és a tanuló, a tanár, konzulens, tutor, mentor szerepén át a záró mérésig (vizsgáig).

Az élethelyzethez igazított tanulás sajátosságai:

- ✓ minden olyan tanulásra alkalmazható, amikor a tanulás célja kompetencia (gyakorlatban hasznosítható tudás a működtetéséhez szükséges motivációs háttérrel)
- ✓ a tanulási cél elérése (az előre kitűzött színvonal elérése) objektív, reliábilis és valid módon mérhető, igazolható
- ✓ a tanulási folyamat (anyagi és időbeli) ráfordítása előre kiszámítható
- ✓ a lemorzsolódás csekély: a tanulási kudarc szinte kizárt

Az élethelyzethez igazított tanulás különösen alkalmas azokra az alkalmazásokra, ahol a résztvevők előképzettsége, képességei és indíttatása eltérő, ahol ellenőrzött, gyakorlati tudásra kell szert tenni, eltérő helyszínen és időbeosztásban (illetve ahol gondot vagy túl magas ráfordítást jelentene az azonos helyszínen és időpontban megtartott képzés), és ahol mégis olyan képzésre van szükség, amely a tartalmában, módszereiben és színvonalában összehangolt módon valósul meg.

Az élethelyzethez igazított tanulás megjelenési formája:

tankönyv és képzés a tananyag-fejlesztői és tanulás-segítői tevékenységhez tananyag és tanulási segítségnyújtó rendszer az elérni kívánt kompetenciára *hordozható változatban:* munkaállomás (bejelentkezés szerint tanulói, tanári, szerzői stb. munkahely)

A következő oldalakon: a tankönyv néhány részlete

Levél az Olvasónak

„Fura dolog az élet; ha az ember csak a legjobbat hajlandó elfogadni, akkor azt nagyon gyakran meg is kapja.”

(W. Somerset Maugham)

Kedves Olvasó! Kedves (leendő) Kolléga!

Üdvözlöm abból az alkalomból, hogy a kezébe vette „Az élethelyzethez igazított tanulás” című tananyagot.

Talán előfordult már Önnel vagy az ismeretségi körében valakivel, hogy lelkesen, őszinte elhatározással belekezdett valamibe (nyelvtanulásba vagy fogyókúrába, újfajta szokás, újfajta napirend kialakításába fogott), de azután közbejött, megváltozott valami, és a folyamat lelassult... kicsit szünetelt... és végül abbamaradt, amikor már túl nehéz lett volna behozni a lemaradást.

A tanulási helyzetek sokfélék lehetnek, és nem is változatlanok. A felnőtt életének nem az egyetlen kihívása a tanulás, hanem azzal egyidőben személyes gondjai, egészségi problémái, családi intéznivalói, munkahelyi feladatai is vannak. A magam tapasztalata az, hogy a „tipikus” felnőtt tanulónak átlagosan hathetenként történik valami az életében, ami felborítja a terveit, a tevékenységi ritmusát. (Ami pedig a gyermekeket illeti: aki szívesen mondogatja, hogy a gyermeknek egyéb dolga, egyéb gondja sincs, mint a tanulás, az talán már elfelejtette a saját gyermekkorát, amikor felnőtt szemmel nézve talán jelentéktelen, de az ő akkori mindennapjaiban bizony nagyon súlyos és nyomasztó helyzetekkel szembesült.)

Ha a tanulást nem sikerül az épp aktuális élethelyzetünkbe beilleszteni, akkor lemaradunk és lehet, hogy kimaradunk, természetesen önkéntelenül megmagyarázva (önmagunknak is), hogy ez voltaképp nem is rajtunk múlt...

Ez a tankönyvből és a hozzátartozó weboldalból álló tananyag a tanulási folyamat egészén halad végig és kísérletet tesz arra, hogy – a módszereket, eszközhasználati lehetőségeket rugalmasan kezelve – a felnőtt tanuló élethelyzetéhez igazított hatékony és eredményes rendszert valósítson meg.

Nem tudhatom persze, hogy a tananyag címe kiben milyen gondolatokat ébreszt, hogy ki milyen témára számít. Élethelyzethez igazított tanulás – sejthető, hogy ez valami rugalmas, alkalmazkodó rendszer. Távoktatás? Általánosabban: kötetlen és önálló tanulás? Ha életkor miatt eltérő helyzetekre koncentrálni: lifelong learning? Ha a korszerű technikát, az informatikát hívja segítségül: e-learning? Végül is mindegyikről szó lehet – de vajon miért kellene eszerint csoportosítanunk a tanulás/tanítás formáit, módjait?

Léteznek technikai és módszertani megoldások a jól felépített távtanuláshoz, a számítógéppel segített képzéshez, a különféle helyzetekben lévő emberek tanulásának segítéséhez, de mindannyian láttunk már olyan képzéseket, ahol mintha a módszertől várták volna, hogy az eszközhöz alkalmazkodjon ahelyett, hogy a tanulási célhoz és a tanulási helyzethez választanánk a módszert és ahhoz az eszközt.

Úgy tűnik, hogy a szükséges eszközök és módszerek döntő többsége rendelkezésre áll: a tananyag legnagyobb részével kapcsolatban Önnek határozott „déljé vu” (ezt már láttam valahol) érzése lesz – de mégsem terjedt el olyan konzisztens tanulási séma, amely rugalmasan követni tudja az élethelyzetek változását: amelyben a tanuló tanulási céljához és a tanuló élethelyzetéhez igazodunk. Pedig nincsenek önmagukban jó eszközök és módszerek. Egy-egy adott helyzetben a távolból, pusztán média segítségével folytatott tanulás lehet a leginkább eredményes vagy azonos eredmény esetében a leghatékonyabb, máskor viszont éppen a személyes kapcsolat kell ahhoz, hogy valakit egy holtpontra túlsegítsen. Használhatunk számítógépet vagy bármi más eszközt, de számtalan tanulási célhoz ezek feleslegesek. Az eszköznek, a módszernek – a tanulási helyzetnek megfelelő módon – a tanulási célt kellene szolgálnia.

Erről szól az élethelyzethez igazított tanulás módszertana.

Az olvasásához jó szórakozást, a felhasználásához sok sikert kívánok!

Gerő Péter

Budapest, 2008.május

1. fejezet: A kompetencia-alapú tanulás és a tanulási cél (Hová is tartunk?)

A fejezet rövid tartalma:

A tankönyv első fejezete a tanulási célról szól: a tanulásról általában, és a jelen tananyag lehetséges tanulási céljáról konkrétan. A kulcskérdés a kompetencia értelmezése.

A fejezet célja:

A fejezet anyagának elsajátítása után Ön tananyag-készítőként képes lesz (a tanuló számára is) mérhetően megfogalmazni egy-egy tanulási folyamat befejezésének illetve a tanulás megkezdésének feltételeit, olyan módon, hogy az adott tanulási folyamat célja és eredménye a kezdő tanuló számára motíváló legyen (értéket képviseljen).

Üdvözlöm az élethelyzethez igazított tanulásról szóló tanfolyamon!

Hogy honnan tudom, hogy Ön most tanfolyamon vesz részt? Onnan, hogy elolvasta ezeket a mondatokat. Nem tanteremben ül? Ezen semmi sem múlik: a tanfolyamok nemcsak szervezett jelenléti tanfolyamok lehetnek. Nincs tanára? Dehogynem: én legalábbis az vagyok, ha a mondataimat olvassa, a gondolataimat tudomásul veszi. Ön esetleg a könyvesboltban álldogál és kíváncsiságból vette le ezt a könyvet a polcra, valójában pedig egyelőre esze ágában sincs az élethelyzethez igazított tanulás módszertanát elsajátítani? Ebben az esetben az Ön tanulási célja annyi és nem több (de nem is kevesebb), mint hogy benyomást szerezzen erről a furcsa elnevezésű módszertanról és eldönthesse: célszerű-e, érdemes-e bővebben is foglalkoznia vele – és mialatt olvas, ezt a tanulási célt el is éri! Ebben a pillanatban máris többet tud az élethelyzethez igazított tanulásról, mint amikor az olvasásba belekezdett. Ha a könyvbe belelapoz, akkor állításokat talál, amelyek válaszolnak a kérdéseire, és emellett a módszertan „légkörét” is érzékelné fogja. Ebben az esetben az Ön számára ebből áll, eddig tart a tanfolyam. Ezzel is kompetenciát szerez: kompetens döntéshozóvá válik abban a tekintetben, hogy érdemes-e a könyvet megvennie, bővebben tájékozódnia, kapcsolatot keresnie, esetleg képzésre jelentkeznie. Jelenleg ennyi a tanulási célja? Akkor ebben kap tájékoztatást és segítséget.

Ön milyen céllal vette kézbe ezt a tananyagot?

Az élethelyzethez igazított tanulást alkalmazó **pedagógus, andragógus akar lenni?** Vagy inkább **tankönyvet, tananyagot kíván készíteni** ezzel a felfogással? **Tanárként, konzulensként, tutorként, mentorként segítené** a tanuló felnőtteket? **Oktatásszervezői tevékenységet végezne** az ezen módszertant követő oktatási intézményben? Esetleg **Őn a vezetője annak az intézménynek,** amelyik ezt a módszertant alkalmazza vagy alkalmazni akarja? Vagy **módszertani szempontból akar felkészült lenni?** Más-más célhoz más-más szemmel tanulmányozhatja ezt a tananyagot, és eszerint fog profitálni belőle. Ha a kíváncsiságát akarja kielégíteni, akkor azt kapja meg; ha valamilyen kompetencia-többletet akar, akkor azt szerezheti meg.

Ez mindenképpen tanfolyam: szervezett tanulási folyamat; valamilyen tanulási cél eléréséhez vezető, szándékos cselekvések sorozata. Viszont alapvetően fontos, hogy tudja, hogy milyen céllal veszi kézbe ezt a tananyagot.

Itt az idő, hogy – ha eddig nem tette volna – kitöltse a tanfolyami útmutatóban lévő kérdőívet.

Tisztelettel kérem az Olvasó megelőlegezett bizalmát. Most még az elején vagyunk, és ahogyan egy klasszikus nyelvtanfolyam elején is nehéz elhinni, hogy az egyszerű példa-társalgásokon tanult szavakból egyszer igazi kommunikációs eszköztár lesz, talán most is ugyanolyan nehéz elhinni néhány mozzanatról, hogy azok a komplex eredmény fontos összetevői. Ilyenek a kérdőív- és feladat-úrlapok: a tananyagban több is van belőlük! Ha rám hallgat: ezeket kimásolja magának vagy kinyomtatja a példatárból; kitölti valamenynyit; és elteszi a tanulás végéig. Egyelőre nem mondhatok mást: kérem, higgye el nekem, hogy ha ezt megteszi, ennek különleges hozadéka lesz!

Ami személy szerint Önre vonatkozik

Nem tudhatom, hogy Ön megfogadja-e a tanácsaimat. Ez az Ön céljaitól és a személyes élethelyzetétől függ. A tanfolyam nem akkor sikeres, ha a résztvevők meghatározott időszakokban meghatározott tevékenységet végeznek, hanem ha a célként kitűzött hozzáértés-bővülést elérik. (Remélem, ezzel a pár mondattal egyben szemléletes példát is mutattam az élethelyzethez igazított tanulás egyik alap gondolatára.)

Ugyanakkor: öröm számomra, ha bárki hozzászól, véleményt mond. A szöveggyűjteményt is tartalmazó Internetes oldal erre jó lehetőségeket ad. Segítségként fogok fel tehát minden olyan megjegyzést, amelyik a tananyagot kiegészíti, hézagmentesebbé teszi.

... FOLYTATÁS A
TANKÖNYVBEN...

Kapcsolat

A tankönyv kiadói weboldala:

www.zmne.hu/L-T-LEARNING

A szerző módszertani weboldala:

www.L-T-LEARNING.hu; www.L-T-LEARNING.com

A weboldalak nyilvános része változatlan formában (a rajta lévő licenc-szöveg változatlan megjelentetésével) korlátozás nélkül használható, másolható. A nem nyilvános weboldalak tartalmazzák a felhasználásukra vonatkozó előírásokat.

Tankönyv, munkaállomás vagy képzések megrendelésével, a módszertanra vonatkozó konzultációval kapcsolatban a weboldalakon tájékozódhat.

Noteszlap a kézreálló eszközök miatti aggodalomról

Egyik noteszlapon (noteszlap egy programtervezési analógiáról) a strukturált programozáshoz hasonló módszerek tananyag-készítési elterjedéséről esik szó: milyen nagyszerű, hogy ezekkel a módszerekkel a kevésbé jó (vagy a határidő szorításában vergődő) tananyag-szerző is kiszámítható módon képes az adott célt bizonyíthatóan elérő tananyagot kifejleszteni.

Azóta már foglalkoztunk a multimédia fogalmával, a következő fejezet tárgya pedig a könnyen feltölthető számítógépes keretrendszer: ez a „kitaláláson” kívül a létrehozás, publikálás eszközeit is a kezünkbe adja.

Nem tudom és nem is akarom letagadni rossz érzéseimet. A multimédiával, a fejlesztés elhibázhatatlan módszereivel, a számtalan funkciót megvalósító keretrendszerrel varázslatokat lehet csinálni, és nekem egyre gyakrabban jut eszembe a varázslóinas, aki tudatlanságában, felületességében olyan erőket enged szabadon, amelyeket aztán nem tud kordában tartani. Ráadásul minden eszköz a nemtörődöm inasok rendelkezésére áll.

Ha az üzletekben multimédia-összerakó szoftvert olyan jelzéssel kínálnak, ha azzal reklámozzák, hogy szakértelem nélkül is használható – akkor, elnézést kérek érte, de én már csak azt várom, hogy mikor fognak a jártékboltokban sebész-szikét és vérfelfogó tálkát árulni és mikor válik vidám baráti összejövetelek önfeledt programpontjává, hogy a résztvevők tréfásan kiveszik egymás vakbelét.

A tananyagszerző, a pedagógus keze nyomán nem folyik a vér; de a sebek, amelyeket okozni tudunk, semmivel nem kisebbek. Az átgondolatlan, felelőtlen nevelési hatás életre szóló sérülést jelenthet.

A tömény, fáradhatatlan, és döbbenetes hatásfokú pedagógiai ráhatás eszközszerkezete szabadabbá vált mindazok számára, akik akár alappal, akár anélkül feljogosítva érzik magukat arra, hogy felhasználják. Arról álmodtunk, hogy zseniális, de időhiánnyal küzdő pedagógus- és fejlesztő-társainknak olyan eszközt adunk a kezébe, amely megsokszorozza az erőiket; az eszköz készen áll, a használatát már csak a fantázia korlátozza, és látjuk, hogy az álom valóra vált – de a gépi úton sokszorosítható varázspálca illetéktelen kezekbe is kerül. Pedig, bár nálunk nem folyik a vér, a sebek, amelyeket okozni tudunk, semmivel nem kisebbek.

Tegyünk félre minden tréfát! Egy rossz tanár, egy szakbarbár oktató, egy helyi hatalomfitogtató vajon habozna igénybe venni például a multimédia lehetőségeit a saját sziklaszilárd elvei érvényesítésére és terjesztésére? Nem tudom, melyik szerzőnél olvastam azt a kifejezést, hogy „a félműveltség magabiztossága”: nyilván mindenki érti, mire gondolok. A kézreálló, olcsó és tömeges eszközök nem a mives munkát végző mesternek kedveznek, hanem a hályogkovácsnak.

Miért írok most erről? Miért akarom megosztani Önnel a saját szorongásaimat és rossz érzéseimet? Mert felelősnek érzem magam és ugyanakkor tehetetlennek. Tehetetlen vagyok, hiszen velem is előfordul, hogy olyan környezetben dolgozom, ahol az üzleti verseny arra csábít, hogy időnként feláldozzuk az alaposságot a gyorsaságért, a lelkiismeretességet a könnyedségért, a társadalmi előnyt az üzleti sikerért, a tényleges szükségletek kielégítését az ön-érvényesítésért – pedig, bár a mi szakterületünkön nem folyik a vér, a sebek, amelyeket okozni tudunk, semmivel nem kisebbek.

Ezzel a noteszlappal az volt a célom, hogy felerősítsem azokat a lelkiismeret-hangokat, amelyek, tudom, minden tisztességes kollégában megszólalnak. Elnézést kérek, ha rossz érzést keltettem velem, de jobb tudatosan készülni a kísértések elkerülésére, mint (esetleg akaratlanul is) csapdába esni. Hadd ismételjem meg a könyv elején írottakat: nagyon szívesen várom mindenki hozzászólását és nagyon-nagyon várom a kapcsolat-lehetőségeket, az összekapaszkodás lehetőségeit azokkal, akikben hasonló érzések vannak.